

Alternatywne formy opieki rozwojowej dla dzieci poniżej 3 roku życia.

Instytut Małego Dziecka to zespół psychologów, pedagogów i socjologów zajmujący się zagadnieniami związanymi z rozwojem i uczeniem się małych dzieci. Promuje znaczenie wczesnego dzieciństwa dla rozwoju człowieka oraz buduje kulturę małego dziecka w społeczeństwie.

Instytut prowadzi zajęcia rozwojowe dla dzieci od urodzenia do 6 roku życia, szkolenia dla profesjonalistów, organizuje akcje społeczne, seminaria i wykłady z ekspertami z zakresu edukacji małych dzieci oraz publikuje artykuły i materiały rozwijające wiedzę i umiejętności rodziców i profesjonalistów.

Współpracuje z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami, instytucjami, a także ośrodkami akademickimi m.in. z: USA, Niemiec, Holandii, Słowacji.

© Copyright 2009 by Instytut Małego Dziecka im. Astrid Lindgren. Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część tej publikacji nie może być powielana i rozpowszechniana, w jakiegokolwiek części,
w jakiegokolwiek formie i w jakikolwiek sposób bez pisemnej zgody wydawcy.

Publikacja wydana dzięki dotacji Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta w Poznaniu.

Tekst – zespół Instytutu Małego Dziecka im. Astrid Lindgren
Korekta – Izabela Sikora-Szelągiewicz
Opracowanie graficzne – Zdanowicz & Pawrowski
Wykorzystano zdjęcia dzieci uczęszczających na zajęcia Instytutu Małego Dziecka im. Astrid Lindgren
Poznań 2009

Alternatywne formy opieki rozwojowej dla dzieci poniżej 3 roku życia.

Innowacyjne rozwiązania w systemie opieki nad małym dzieckiem w Poznaniu.

Sytuacja społeczna rodzin z małymi z dziećmi

Pod względem liczby rodzących się dzieci Polska zajmuje 26. miejsce wśród 27 krajów Unii Europejskiej. Sytuacja ta powoduje narastanie wielu problemów społeczno-gospodarczych, z których najważniejszym jest kwestia zastępowalności pokoleń.

Głównym powodem tego stanu rzeczy nie jest niechęć dorosłych Polaków do posiadania dzieci, ale względy finansowe oraz obawa o utratę pracy. Nie pomaga również fakt, że w większości rodzin to wyłącznie na kobietach spoczywa obowiązek opieki nad dziećmi.

Rezygnacja matki z pracy na dłuższy okres czasu powoduje dezaktualizację jej zawodowych kwalifikacji i w konsekwencji zmniejszenie szans na rynku pracy, co z kolei wpływa na nierówności w statusie materialnym rodzin.

Natomiast matki, które próbują godzić życie rodzinne i zawodowe nie są wystarczająco wspierane. Przede wszystkim brakuje rozbudowanej oferty pozarodzinnej opieki rozwojowej dla dzieci poniżej 3 roku życia. Ta, która jest, obejmuje zaledwie 2% dzieci (w Poznaniu 6%), jest więc bardzo skromna w porównaniu z innymi krajami europejskimi (np. w Szwecji wskaźnik ten wynosi 44%, we Francji – 43%, czy Norwegii – 35%). Ta znaczna różnica wynika m.in. z dużej różnorodności form opieki i edukacji dostępnych w krajach UE (np. w Wielkiej Brytanii jest ich aż 14).

W Polsce aktualnie dostępne formy instytucjonalnej opieki nad dziećmi są także w zbyt małym stopniu dopasowane do czasowych ram pracy rodziców. Brak jest również regulacji prawnych dotyczących standardów jakości miejsc opieki.

Doświadczenia krajów zachodnich pokazują, że ważnym instrumentem polityki prorodzinnej są wysokiej jakości, ogólnie dostępne oraz różnorodne formy pozarodzinnej opieki nad małym dzieckiem. Umożliwiają ona nie tylko połączenie życia rodzinnego z zawodowym, ale także zapewniają optymalny rozwój małych dzieci.

Zalecenia, w kwestii wsparcia rodzin z małymi dziećmi, nakłada na nas strategia Lizbońska, która określa kierunek działań społecznych na najbliższe lata. Zakłada ona, że do 2010 roku każdy z krajów członkowskich UE powinien objąć opieką 33% dzieci poniżej 3 roku życia.

Pilne więc staje się w Polsce podjęcie systemowych działań, które zróżnicują i poszerzą dostęp do jakościowych usług dla rodzin małych dzieci.

Nowoczesny system opieki rozwojowej dla dzieci poniżej 3 roku życia

W wielu krajach na świecie coraz większą wagę przywiązuje się do tworzenia możliwie najlepszych warunków dla rozwoju małych dzieci. Uznaje się tam, że wiedza i umiejętności ludzi, podobnie jak infrastruktura i nowe technologie stanowią potencjał gospodarczy. Dlatego inwestując w małe dzieci inwestujemy w przyszłe, zdrowe, aktywne i obywatelskie społeczeństwo.

Aby wzmacniać jakość kapitału ludzkiego powinno przykładac się więc szczególną wagę do tworzenia nowoczesnego i charakteryzującego się wysokim poziomem systemu opieki pozarodzinnej dla małych dzieci.

Nowoczesny system opieki rozwojowej, dla dzieci poniżej 3 roku życia, charakteryzuje się:

- dostępnością
- elastycznością
- jakością

Dostępność opieki rozwojowej dla dzieci poniżej trzeciego roku życia zakłada, że każde dziecko niezależnie od pochodzenia, miejsca zamieszkania i statusu ekonomicznego rodziny ma równy dostęp do opieki i edukacji. Dostępność ta jest ściśle związana z polityką równych szans oraz prewencją społeczną.

Dostępność opieki zakłada:

- odpowiednią infrastrukturę i liczbę miejsc, w których sprawowana jest opieka nad dziećmi poniżej 3 roku życia;
- dostępność przestrzenną – małe dzieci powinny mieć opiekę i edukację w miejscu zamieszkania;
- dostępność finansową – koszt opieki, który nie zniechęca do podjęcia zatrudnienia.

Elastyczność opieki rozwojowej dla dzieci poniżej trzeciego roku życia związana jest z dopasowaniem do różnorodnych oczekiwań i potrzeb współczesnych, pracujących i niepracujących rodzin z małymi dziećmi.

Elastyczność przejawia się:

- w tworzeniu różnorodnych form opieki rozwojowej nad małymi dziećmi,

- w uwzględnieniu w organizacji pracy placówki elastycznego czasu opieki, związanego z różnymi godzinami pracy rodziców, np. przedłużone godziny otwarcia, możliwość pozostawiania dzieci na krótszy czas, otwarcie placówek w weekendy.

Jakość opieki rozwojowej dla dzieci poniżej trzeciego roku życia związana jest z odpowiednim podejściem do małych dzieci. Im mniejsze dziecko, tym bardziej liczy się jakość środowiska, w którym się rozwija.

Jakość zależy od:

- indywidualnej i bliskiej relacji wychowawcy z dzieckiem,
- programu dostosowanego do potrzeb i możliwości rozwojowych małych dzieci,
- bezpiecznej i inspirującej przestrzeni,
- wykwalifikowanego i rozwijającego swoje kompetencje personelu,
- otwartej komunikacji i współpracy z rodzicami.

Dbłość o wysoki poziom wymaga określenia jego standardów oraz regularnego monitoringu pracy placówki.

Projekt pilotażowy „Alternatywne formy opieki rozwojowej dla dzieci poniżej 3 roku życia” powstał w 2008 roku, aby poszerzyć i zróżnicować system opieki nad dziećmi poniżej trzeciego roku życia w Poznaniu.

Projekt realizowany jest przez Instytut Małego Dziecka im. Astrid Lindgren we współpracy z Wydziałem Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Poznania.

Zakłada powstanie czterech pilotażowych placówek w roku 2009, których program pracy oparty będzie na koncepcji Programowej, stworzonej przez IMD.

Krótkofalowym celem projektu jest zapewnienie

większej ilości miejsc jakościowej opieki rozwojowej dla dzieci poniżej 3 roku życia w Poznaniu.

Długofalowym celem projektu jest wsparcie rozwoju społecznego poprzez ułatwienie godzenia roli rodzica i pracownika, lepszy start edukacyjny i życiowy dla małych dzieci oraz wsparcie rozwoju gospodarczego poprzez wzmocnienie rynku pracy kobiet i budowanie kapitału ludzkiego.

Czym są alternatywne formy opieki rozwojowej?

Alternatywne formy opieki rozwojowej to całodzienne miejsca opieki rozwojowej nad dziećmi od pierwszego do trzeciego roku życia.

Poprzez wprowadzenie nowych rozwiązań prawnych, organizacyjnych i programowych uzupełniają one istniejącą ofertę opieki instytucjonalnej prowadzonej przez publiczne żłobki.

Promują nowy obraz dziecka oparty na założeniu, że małe dzieci uczą się od urodzenia, w sposób aktywny poznają świat i są pełnoprawnymi członkami społeczeństwa.

Zakładamy, że alternatywne formy opieki rozwojowej, dla dzieci poniżej 3 roku życia, będą:

- Prowadzone przez różne podmioty – organizacje pozarządowe, przedsiębiorców czy osoby prywatne;
- Finansowane z rozmaitych źródeł, jak samorząd, rodzice, Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych dotacje zewnętrzne;
- świadczyć usługi opiekuńczo-edukacyjne na wysokim poziomie, certyfikowane przez Instytut Małego Dziecka im. Astrid Lindgren;
- dostosowane do aktualnych potrzeb rodziców, pod względem: lokalizacji, wielkości, ilości dzieci, godzin funkcjonowania, zasad odpłatności.

Jak działają alternatywne miejsca opieki rozwojowej dla dzieci poniżej trzeciego roku życia:

Organizacja pracy

- Placówka ma liczyć od 12 do 24 dzieci, w wieku od 1 do 3 roku życia.
- Na sześćoro dzieci przypada jeden wychowawca.
- Czas pracy placówki wynosi 10 godzin dziennie. Godziny otwarcia dostosowane są do preferencji rodziców oraz do możliwości dzieci (pobyt maksymalnie do 9 godzin).
- Rekrutacja trwa cały rok. Zachowana jest zasada parytetu objęcia wsparciem wszystkich grup społecznych. Placówki utworzone przez przedsiębiorców w pierwszej kolejności obejmują opieką dzieci pracowników.
- Personel jest odpowiednio przygotowany do objęcia opieką i wsparciem w rozwoju małych dzieci. Posiada wykształcenie wyższe lub średnie – pedagogiczne, psychologiczne lub medyczne. Personel przechodzi szkolenie wstępne, podnoszące kwalifikacje w zakresie programu pracy placówki (120 godzin), dyrektorzy kurs z zakresu zarządzania placówką (60 godzin).
- Instytut Małego Dziecka po przeszkoleniu przyznaje certyfikat jakości (wstępnie na rok działalności) oraz monitoruje jakość pracy placówki.
- Lokal powinien znajdować się w pobliżu zamieszkania lub miejsca pracy rodziców. W placówce liczącej 24 dzieci (2 grupy) powinny znajdować się następujące pomieszczenia: 2 sale grupowe, 2 sale do odpoczynku i spania, jadalnia z aneksem kuchennym, szatnia, łazienka dla dzieci, toaleta dla dorosłych, pomieszczenie dla personelu ze stanowiskiem biurowym, magazyn.

Program pracy z dziećmi i z rodziną

Program opiekuńczo-edukacyjny placówki oparty jest na najnowszej wiedzy o tym, jak uczą się i rozwijają małe dzieci. Zakłada się, że pracownicy placówki powinni być wrażliwi na perspektywę dzieci, przygotowani do rozpoznawania i zaspokajania ich indywidualnych potrzeb rozwojowych. Ważną sprawą jest również otwarta postawa opiekunów na partnerską współpracę z rodzicami.

Program zapewnia bezpieczne i inspirujące środowisko rozwoju, realizując następujące zadania:

1. Tworzenie i realizacja programów adaptacyjnych dostosowanych do indywidualnych potrzeb dziecka i rodziny.
2. Planowanie codziennego życia w placówce, w oparciu o indywidualne potrzeby dzieci i z ich udziałem, poprzez odpowiednią organizację sytuacji odpoczynku, powitania/pożegnania, posiłków, czynności higienicznych.
3. Stymulowanie procesu uczenia się małych dzieci, w kierunku nabywania wiedzy i kompetencji emocjonalnych, poznawczych i społecznych poprzez:
 - organizację bezpiecznej i inspirującej przestrzeni,
 - inicjowanie zabaw angażujących wszystkie zmysły dzieci i wspomagających rozwój budzącej się wyobraźni,
 - planowanie i realizację z dziećmi długofalowych projektów,
 - obserwację i dokumentację rozwoju dziecka.
4. Rozwijanie wzajemnej współpracy zespołu placówki z rodziną w kierunku wspólnych uzgodnień i działań na rzecz dobra dzieci.
5. Rozwijanie współpracy w zespole placówki w kierunku jakościowej i efektywnej praktyki z dziećmi i z ich rodzicami.

Korzyści z wprowadzenia alternatywnych form opieki rozwojowej dla dzieci poniżej 3 roku życia

Dla dzieci:

- umiejętność adaptacji do nowych i zmieniających się warunków;
- umiejętności nawiązywania więzi z innymi ludźmi i wchodzenia z nimi w relacje społeczne;
- rozwój ciekawości świata, kreatywności i samodzielności;
- rozumienie oraz wiedzę na temat siebie i otaczającego świata;
- lepszy start edukacyjny i życiowy.

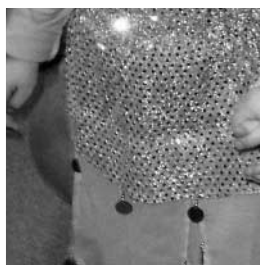
Dla rodziny:

- ułatwienie godzenia ról rodzinnych i zawodowych;
- większa mobilność na rynku pracy, możliwość ponoszenia kwalifikacji;
- wsparcie kompetencji rodzicielskich, takich jak: świadomość, wiedza i umiejętności w zaspakajaniu potrzeb rozwojowych dzieci.

Dla społeczeństwa:

- nowe, wysokiej jakości rozwiązania w systemie opieki nad małym dzieckiem;
- wzrost wiedzy o znaczeniu wczesnego dzieciństwa dla rozwoju indywidualnego i społecznego;
- zaangażowanie różnych instytucji i organizacji w rozwiązywanie problemu niskiej dostępności opieki nad małym dzieckiem;
- poprawa wskaźników demograficznych;
- rozwój kapitału ludzkiego;
- wzrost gospodarczy.

INSTYTUT MAŁEGO DZIECKA
im. ASTRID LINDGREN

Os. Wichrowe Wzgórze 119, tel./fax:061 847 45 76
e-mail: biuro@imd.org.pl, www.imd.org.pl